

СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКІ НАУКИ

Галкін В.В.

старший викладач,

Миколаївський національний аграрний університет

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-4685-9630>

ВПЛИВ ДЕРЖАВНИХ ДОТАЦІЙ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

Дослідники активно вивчали вплив державних дотацій на розвиток і конкурентоспроможність аграрного сектора України, аналізуючи як внутрішні чинники, так і міжнародний контекст. Наприклад, Gagalyuk et al. розглядали зростання України як ключового гравця на світових агропродовольчих ринках, наголошуючи на важливості державної підтримки в зміцненні позицій підприємств. Дослідники підкреслили, що політика державної допомоги, зокрема дотації, забезпечує аграрним компаніям стабільність і можливості для технологічного оновлення [1]. Зокрема, Pronko et al. у своєму дослідженні акцентували на формуванні програм державної підтримки аграріїв з огляду на світовий досвід. Вони довели, що ефективна система дотацій може підвищити продуктивність і конкурентоспроможність фермерських господарств, особливо за умов інтеграції в міжнародні ринки. Їхній аналіз показав потребу в прозорості та цільовому спрямуванні коштів [2]. З іншого боку, Tomashuk проаналізував умови функціонування агропідприємств у ринковому середовищі, стверджуючи, що державні дотації мають потенціал не лише для зменшення витрат, але й для розширення ринків збуту та стимулювання інновацій. Водночас він зауважував, що надмірна залежність від дотацій може гальмувати самостійний розвиток компаній [3]. Підтвердженням позитивного впливу дотацій стало дослідження Shahini & Shtal, в якому оцінено рівень конкурентоспроможності великих аграрних холдингів України на міжнародних ринках. Автори довели, що державна підтримка сприяє модернізації виробництва та підвищенню ефективності

управління [4]. У контексті воєнного часу Shpykuliak et al. звернули увагу на нові форми організаційно-економічної підтримки агропідприємств. Учені зазначили, що державні заходи, спрямовані на компенсацію втрат і стабілізацію бізнесу, є вирішальними для збереження конкурентних позицій підприємств у критичних умовах [5].

Проблематику фінансового забезпечення малого агробізнесу вивчали Vdovenko et al., які вказали, що дотації виступають компенсаторним механізмом у разі нестачі інвестицій та кредитування. Однак автори зауважили, що інституційне середовище часто обмежує доступ дрібних підприємств до таких ресурсів [6]. Zahorskyi et al. проаналізували стратегічні напрями державної підтримки бізнесу в Україні, підкреслюючи необхідність поєднання дотацій із менеджментом ефективності. У дослідженні доведено, що фінансова допомога повинна бути спрямована на підвищення інноваційного потенціалу підприємств [7]. Міжнародний вимір теми представлено у праці Wu et al., які вивчали вплив державних субсидій на технологічні інновації в агробізнесі Китаю. Їхнє дослідження продемонструвало, що за належного регулювання дотації стимулюють упровадження нових технологій [8]. Інституційні виклики, пов'язані з реалізацією дотаційних програм, розглядали також Tanasiichuk et al. Дослідивши конвергенцію міжнародних аграрних ринків, вони довели, що державна підтримка має враховувати умови міжнародної диверсифікації [9]. У ширшому геополітичному контексті Nhlengethwa et al. звернули увагу на вплив війни в Україні на дотаційні програми в країнах Африки. Автори підкреслили глобальний ефект подій на політику державної підтримки, зокрема на ціноутворення і доступ до ресурсів, що також відображається на українських агропідприємствах [10].

Сільське господарство є стратегічно важливою галуззю економіки України, яка забезпечує продовольчу безпеку, формує значну частину національного експорту та сприяє розвитку сільських територій. В умовах глобалізації, лібералізації торгівлі та зростання конкуренції на світовому аграрному ринку українські сільськогосподарські підприємства стикаються з низкою викликів. Серед основних проблем – недостатній рівень технічного оснащення, обмежений доступ до кредитних ресурсів, нестабільне регуляторне середовище,

кліматичні ризики, коливання цін на продукцію та високі логістичні витрати. У цьому контексті важливою умовою підвищення конкурентоспроможності аграрного сектора є державна підтримка, зокрема у вигляді дотацій, які можуть компенсувати ризики, стимулювати розвиток, інноваційність та адаптацію до ринкових змін.

В умовах ринку державна підтримка має стимулювати не лише зростання виробництва, а й підвищення його ефективності та екологічної сталості. Наприклад, підтримка органічного землеробства та виробництва продукції з високою доданою вартістю може сприяти формуванню конкурентних переваг українських виробників у міжнародних ланцюгах постачання. Також державні дотації мають потенціал стати драйвером розвитку кластерних ініціатив, кооперації та агротуризму. Існують ризики неефективного використання бюджетних коштів, зокрема через недостатній контроль за результатами, корупцію, політичний вплив на розподіл ресурсів. Тому актуальним є запровадження механізмів моніторингу та оцінювання ефективності програм дотацій, з урахуванням кількісних та якісних індикаторів, як-от зростання продуктивності, створення нових робочих місць, обсяг інвестицій та рівень інноваційної активності. Вплив державних дотацій на конкурентоспроможність сільськогосподарських підприємств України є багатограним і залежить як від обсягу та спрямування фінансування, так і від умов реалізації програм підтримки. З одного боку, дотації можуть слугувати каталізатором позитивних змін в аграрному секторі, сприяти оновленню виробництва, нарощуванню експортного потенціалу та інтеграції у світові ринки. З іншого – за відсутності належної прозорості та результативності дотаційна політика може мати зворотний ефект, спричиняючи залежність підприємств від державних ресурсів та знижуючи їх мотивацію до ефективного господарювання.

Отже, державні дотації мають значний вплив на формування конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств України. За належного підходу вони сприяють оновленню технічної бази, зниженню виробничих витрат, розвитку інновацій та підвищенню якості аграрної продукції. Водночас для досягнення сталих результатів необхідно забезпечити прозорість та ефективність використання бюджетних коштів, орієнтувати підтримку на стратегічно важливі напрями, зокрема розвиток дрібних та середніх

підприємств, органічного виробництва, аграрної освіти і наукових досліджень. Важливо також гармонізувати дотаційну політику з європейськими стандартами, стимулювати участь підприємств у міжнародних ринках та забезпечити моніторинг результативності державної підтримки. Лише за таких умов дотації стануть дієвим інструментом підвищення конкурентоспроможності вітчизняного сільського господарства та його стійкого розвитку в глобалізованому економічному середовищі.

Список використаних джерел:

1. Gagalyuk T., Ostapchuk I., Lapa V., Balmann A. Why did Ukraine become a key player on the world agri-food markets. An enterprise-level perspective. *German Journal of Agricultural Economics*. 2022. № 71(3). <https://www.tib-op.org/ojs/index.php/gjae/article/view/2243>
2. Nhlengethwa S., Thangata P., Muthini D., Djido A., Njiwa D., Nwafor A. Review of Agricultural Subsidy Programmes in Sub Saharan Africa: The Impact of the Russia–Ukraine War. *AGRA Hub for Agricultural Policy Action Policy Brief*. 2023. № 3. <https://agra.org/wp-content/uploads/2023/09/03-HAPA-PB03-Input-Subsidy-Programmes.pdf>
3. Pronko L., Furman I., Kucher A., Gontaruk Y. Formation of a state support program for agricultural producers in Ukraine considering world experience. *Journal of Environmental Management and Tourism*. 2020. № 9(1). P. 364–379. <http://socrates.vsau.edu.ua/repository/card.php?lang=en&id=23568>
4. Shahini E., Shtal T. Assessment of the level of competitiveness of Ukrainian agricultural holdings in international markets. *Ekonomika APK*. 2023. № 30(6). P. 45–56. https://eapk.com.ua/web/uploads/pdf/APK_Vol.%2030,%20No.%206_2023-45-56_.pdf
5. Shpykuliak O., Malik M., Kravchenko S., Zaburanna L. Organisational and economic support for the development of business enterprises in agriculture under martial law. *Ekonomika APK*. 2024. № 31(2). P. 60–70. https://www.researchgate.net/profile/OleksandrShpykuliak/publication/381197551_Organisational_and_economic_support_for_the_development_of_business_enterprises_in_agriculture_under_martial_law/links/666d9cdcb769e76919385aca/Organisational-and-economic-support-for-the-development-of-business-enterprises-in-agriculture-under-martial-law.pdf

6. Tanasiichuk A., Kovalchuk S., Hromova O., Inna H., Olena F. Evaluation of the Convergence of International Markets for Agricultural Enterprises of Ukraine under International Diversification Conditions. *European Journal of Sustainable Development*. 2020. № 9(2). P. 467–467. <http://ojs.ecsdev.org/index.php/ejsd/article/view/1042>
7. Tomashuk I. Competitiveness of agricultural enterprises in market conditions and ways of its increase. *Green, Blue and Digital Economy Journal*. 2023. № 4(1). P. 64–81. <http://baltijapublishing.lv/index.php/gbdej/article/view/2052>
8. Vdovenko N., Piven A., Radchenko O., Sinenok I., Voskobiinyk S. Institutional environment for financial provision of small agricultural business entities of Ukraine. *Independent Journal of Management & Production*. 2020. № 11(9). P. 2379–2402. <http://www.paulorodrigues.pro.br/ojs/ijmp/index.php/ijmp/article/view/1419>
9. Wu L., Hu K., Lyulyov O., Pimonenko T., Hamid I. The impact of government subsidies on technological innovation in agribusiness: The case for China. *Sustainability*. 2022. № 14(21). <https://www.mdpi.com/2071-1050/14/21/14003>
10. Zahorskyi V. S., Lipentsev A., Mazii N., Bashtannyk V., Akimov O. Strategic directions of state assistance to enterprises development in Ukraine: managerial and financial aspects. *Financial and credit activity problems of theory and practice*. 2020. № 2(33). P. 452–462. <https://www.fkd.net.ua/index.php/fkd/article/view/3007>